

Джерело: Письменний В.В. Податок на «дармоїдів»: перспективи впровадження на сучасному цивілізаційному етапі // Фінансово-економічний розвиток України в умовах глобалізаційно-інтеграційних процесів: матер. III всеукр. наук.-практ. Інт.-конф., 28 лют. 2014 р., м. Львів. – Львів: ЛКА, 2014. – С. 224–227.

*Письменний Віталій Валерійович
К.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів
Тернопільський національний
економічний університет*

ПОДАТОК НА «ДАРМОЇДІВ»: ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ НА СУЧАСНОМУ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОМУ ЕТАПІ

Історія становлення та розвитку податкових систем різних державних утворень налічує чимало парадоксальних ідей оподаткування. Їх яскравими взірцями були податок на черевики, впроваджений в Австрії ще у XVII ст., чи «французький» податок на вікна і двері, що свідчили про добробут громадян та вважалися доцільними з точки зору справедливості стягнення. До того ж можна згадати про оподаткування карет, виїзних коней, гербів, рукавичок, годинників, рушниць і навіть пудри, завдяки модним трендам на яку державна казна Великобританії забезпечувалася вагомим обсягом податкових надходжень. Незвичні новації в оподаткуванні не оминули й сучасний цивілізаційний етап, хоча мають зовсім інший підтекст.

Зокрема, в Республіці Білорусь, яка протягом тривалого періоду її державотворення перебувала у скрутному соціально-економічному становищі, з 2015 р. заплановано ввести податок на «дармоїдів». На законодавчому рівні це закріплено в проектах указу Президента «Про деякі заходи щодо участі громадян у фінансуванні витрат держави» [1] і закону «Про порядок взаємодії органів державного управління та інших зацікавлених організацій щодо забезпечення участі громадян у фінансуванні державних витрат відповідно до указу Президента» [2]. Щоправда, під їх дію підпадатимуть особи, котрі не володіють необхідними доходами і матеріальними засобами для провадження життя відповідно до суспільно прийнятих норм.

Адже законопроектами передбачено, що його платниками будуть громадяни Республіки Білорусь віком від 18 до 55 (жінки) і 60 (чоловіки) років, які більше шести місяців не приймали участь у фінансуванні державних витрат [1]. Тобто вони не сплачували різного роду платежі, як-от: прибутковий податок з фізичних осіб; єдиний податок з індивідуальних підприємців; єдиний торговельний збір; збір за здійснення ремесельної діяльності; збір за здійснення діяльності в сфері агроекотуризму. Відтак основним аргументом щодо оподаткування «дармоїдства» є посилення на ст. 56 Конституції цієї країни, відповідно до якої всі громадяни зобов'язані сплачувати податки і таким чином фінансувати видатки бюджету [3].

Планується, що сума даного платежу дорівнюватиме 20 базових величин, встановлених станом на 1 січня поточного року [1]. За підрахунками фахівців

лише в 2015 р. його справляння дасть змогу мобілізувати близько 400 млрд. руб., що еквівалентно понад 40 млн. дол. США. Враховуючи те, що він зараховуватиметься до районних та міських (міст обласного підпорядкування) бюджетів, це забезпечить додатковою фінансовою підтримкою ряд програм і заходів у галузях освіти, охорони здоров'я, культури та мистецтва, соціального захисту і соціального забезпечення. Останнє твердження є чи не найбільш прагматичним кроком уряду в контексті формування соціально орієнтованої державної політики.

Рис. 1. Механізм оподаткування «дармоїдства»

Також важливою соціальною нормою в механізмі оподаткування «дармоїдства» є звільнення від сплати податку низки категорій громадян. До них можуть належати особи, які протягом шести місяців одержували: дохід за контрактом чи цивільно-правовому договорі; грошове забезпечення військовослужбовців; допомогу на державній службі; допомогу батькам-вихователям, опікунам, прийомним батькам; дохід в іноземній валюті; державну пенсію; допомогу за дитиною до трьох років; допомогу по догляду за дитиною-інвалідом, інвалідом першої групи або літньою людиною у віці понад 80 років; стипендії [1].

Впровадження даного платежу в Республіці Білорусь та посилення податкового навантаження на непрацюючих осіб матиме ряд викликів, які ставлять під великий сумнів необхідність оподаткування «дармоїдства». Адже буде практично неможливо стягувати податок з громадян, котрі не отримують

доходи і перебувають у скруті. За підрахунками американського інституту досліджень громадської думки Gallup, реальне безробіття у цій країні сягає 24%, що у 40 разів перевищує показник Національного статистичного комітету Республіки Білорусь на рівні 0,6% [4]. Зазначені податкові новації можуть ще більше підвищити градус соціальної напруги.

Отож, можна звести нанівець будь-які спроби адаптації білоруського досвіду оподаткування «дармоїдства» до вітчизняної податкової системи. В умовах демократичних перетворень основою податкових відносин повинен стати принцип соціальної справедливості, тобто впровадження податків має відбуватися згідно платоспроможності платників податків, а їх участь у державних витратах – відповідати економічним можливостям. При цьому уряд зобов'язаний посилити контроль за непрацюючими особами, зокрема доцільністю надання їм соціальної допомоги, а також спрямувати державну політику на скорочення безробіття, активізацію підприємницької діяльності, зростання доходів населення тощо.

Нині потрібно віднайти такі елементи оподаткування, що стануть основою для впровадження нових податків. Так, збільшення в арифметичній прогресії кількості осіб, чиї доходи перевищують десятки та сотні мільйонів доларів США, сприяє розвитку оподаткування надмірного багатства – їх достатку або надлишку цінних ресурсів і матеріальної власності. Причому серед науковців та економістів навколо цього питання майже не точаться, оскільки за даними французької консалтингової фірми Capgemini Group чисельність мільйонерів у світі перевищує 11 млн. осіб [5] і має тенденцію до зростання (поряд із багатьма економічно розвинутими країнами й у нашій державі).

Певна річ, на сучасному цивілізаційному етапі без податків не можливо обійтися, адже вони формують левову частку бюджетних доходів й інших джерел, які були б достатніми для виконання функцій і завдань держави в природі не існує. Утім вони аж ніяк не повинні виконувати лише фіскальну функцію, спустошуючи гаманці економічно активного непрацездатного населення. Дуже важливо, щоб податкова політика уряду не була націлена на те, як стягнути щонайбільше податків, нехтуючи моральними чеснотами, а відповідала перевіреним багатолітнім досвідом фундаментальним принципам оподаткування.

Список використаних джерел:

1. Праект указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «Аб некаторых мерах па ўдзелу грамадзян у фінансаванні выдаткаў дзяржавы» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://charter97.org/be/news/2013/10/14/77565/>.

2. Праект закона Рэспублікі Беларусь «Аб парадку ўзаемадзеяння органаў дзяржаўнага кіравання і іншых зацікаўленых арганізацый па забеспячэнні ўдзелу грамадзян у фінансаванні дзяржаўных расходаў у адпаведнасці з указам Прэзідэнта» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://charter97.org/be/news/2013/10/14/77565/>.

3. Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravo.by/main.aspx?guid=2111>.

4. Реальне безробіття в Білорусі в 40 разів вище офіційної [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://www.dcz.gov.ua/control/publish/article;jsessionid=39D6BDFE51088541E5EEB617A03B6AC5?art_id=244894.

5. Кількість мільйонерів у світі зросла до 11 мільйонів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.korrespondent.net/business/economics/1362502-kilkist-miljoneriv-u-sviti-zroslo-do-11-miljoniv>.